

Non-paper EU respons digitalisering in herstelstrategie na COVID-19

De uitbraak van COVID-19 heeft een grote sociale en economische impact. Zonder digitale middelen, capaciteiten en vaardigheden heeft de COVID-19 crisis een nog veel groter effect op economie en samenleving. Digitale technologieën –en een hoogwaardige digitale infrastructuur maken thuiswerken, e-commerce en online retail, de digitale overheid, onderwijs en zorg op afstand mogelijk. Ook op sociaal gebied kunnen wij nog virtueel contacthouden en data en artificiële intelligentie worden ingezet om een vaccin te vinden.

De crisis benadrukt het belang van digitale technologie en zowel de kansen als de knelpunten en risico's. Op langere termijn dient Europa vast te houden aan de gerealiseerde versnelling en opschaling. Digitalisering draagt bij aan innovatiekracht, economische groei en maatschappelijke ontwikkeling. Ook draagt digitalisering bij aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen.

Het Nederlandse kabinet onderstreept een Europese aanpak en Europese samenwerking om Europa fit te maken voor de digitale tijd. Daarnaast dient brede internationale samenwerking bespoedigd te worden, bijvoorbeeld als het gaat om afspraken over e-commerce in WTO-verband. Voor het herstel uit de crisis moeten we vooruitblikken en inzetten op een groen en digitaal herstel en Nederland roept op tot de onderstaande acties.

Algemene boodschap:

- De EU moet **vasthouden aan de prioriteiten en het tijdsfad uit de digitale strategie van 19 februari 2020**. Herstel alleen is onvoldoende, we moeten sterker, innovatiever en competitiever uit de crisis komen. Making Europe fit for the Digital Age is urgenter dan ooit voor het huidige en toekomstige verdienvermogen en digitaal leiderschap van de EU. De EU moet bouwen aan economische kansen en randvoorwaarden voor AI uitwerken en versneld inzetten op (industriële) datadelen -primair op vrijwillige basis-, en de herziening van de e-commerce richtlijn en modernisering van het mededingingsinstrumentarium voor platforms.
- **Een volledig functionerende interne markt** is nodig waarop ongerechtvaardigde belemmeringen worden weggenomen en handhaving van interne-marktregels prioriteit heeft.
- Europese investeringen voor het herstel van de COVID-19 crisis moeten worden gericht op de **noodzakelijke digitale en groene transities** en hierbij dient te worden gezocht naar meer synergie tussen fondsen.
- Investeringen in **digitale innovaties en sleuteltechnologieën zoals AI en Quantum** zijn van cruciaal belang voor de Europese innovatie- en concurrentiekracht en met oog op de veranderende arbeidsmarkt en benodigde vaardigheden.
- Europa moet daarbij private investeerders prikkelen door **een goed investeringsklimaat** en het MKB inzetten voor maatschappelijke vraagstukken.
- Randvoorwaarden van nationale veiligheid, cybersecurity, rechtshandhaving en fundamentele rechten zoals privacy en gelijke behandeling zijn essentieel en moeten we in Europa in acht blijven nemen.

Innovatie en technologische soevereiniteit

- Een sterk herstel vraagt om een stevige inzet op digitalisering, een ambitieuze investeringsagenda, met een focus op innovatie en ten aanzien van Horizon Europe op excellentie.
- Investeringen in digitalisering dragen bij aan een sterker Europees concurrentievermogen. Waar publieke belangen (zoals veiligheid, bescherming van persoonsgegevens en privacy, (keuze)vrijheid maar ook verdienvermogen) in het geding komen door ongewenste afhankelijkheden op technologie zal de EU moeten onderzoeken hoe het deze afhankelijkheden kan verminderen en technologische soevereiniteit kan versterken. Een open economie en het beschermen van economische belangen en maatschappelijke waarden staan hierbij voorop.
- Investeringen in Horizon Europe en het Digital Europe Programme (DEP) bieden kansen voor AI, 5G/6G, data, cyber, robotisering, Quantum en High Performance Computing. Het uitgangspunt is publiek private samenwerking, dat versterkt Europese netwerken en ecosystemen. Digital Innovation Hubs maken technologie toegankelijker en zijn belangrijk voor de digitalisering van het MKB.
- Europa moet meer synergie zoeken tussen DEP en andere fondsen en programma's zoals Horizon Europe, Connection Europe Facility (CEF), Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB), Europese Structuur- en Investeringsfondsen (ESI-fondsen) en het Europees Defensiefonds

(EDF). Bijvoorbeeld door CEF doelstellingen en systematiek omtrent klimaat, energie, transport en digitalisering te verbinden.

- De pandemie illustreert het belang van Europese samenwerking op het gebied van crisisbeheersing. Verdere ontwikkeling van communicatietechnologieën in Europees verband op o.a. het gebied van *Public Protection and Disaster Relief* (PPDR) draagt bij aan beheersing van toekomstige internationale crises en dagelijkse samenwerking van veiligheidsdiensten in de grensregio's.

Artificiële Intelligence

- In Europa moeten we de maatschappelijke en economische kansen van AI benutten en vertrouwen bevorderen. Door te investeren in AI én door waar nodig mensgerichte kaders te stellen gebaseerd op fundamentele rechten, rechtszekerheid van burgers en bedrijven, waarborgen en (economische) veiligheid.
- AI kan ook een belangrijke medische, maatschappelijke en economische bijdrage leveren aan het herstel van de COVID19 crisis. Juist nu is AI volop in ontwikkeling:
 - AI kan bijdragen aan "het nieuwe samenleven", optimalisatie van (digitale) netwerken, social distance- en planning tools, betere preventie, diagnose en behandeling in de zorg.
 - Robotics kan ingezet worden in eHealth en in de publieke dienstverlening in het tegengaan van COVID19. Nederland steunt de Commissie om met de Europese AI coalitie en het Europese Blockchain partnerschap de krachten van AI, Robotics en Blockchain te bundelen in strijd tegen COVID19.
- Daarom is blijvende Europese inzet op AI voor maatschappelijke vraagstukken – inclusief de publieke sector - noodzakelijk. Nederland roept Commissie en lidstaten op om zonder vertraging de plannen uit het AI Witboek verder te ontwikkelen.
- Het in het AI Witboek benoemde 'ecosysteem van excellentie' en 'ecosysteem van vertrouwen' versterken elkaar hierin en zijn beiden essentieel.
- Een lerende aanpak voor Europees beleid en mogelijke wetgeving voor AI is nodig waarbij we door onderzoek, experimenten en pilots kunnen beoordelen of en waar problemen optreden met AI-toepassingen. Vervolgens dienen we te bekijken of bestaande instrumenten, inclusief wet- en regelgeving, de problemen kunnen oplossen. Als dan blijkt dat nieuwe wet- en regelgeving nodig is, is de vraag of die 'generiek' - voor het hele AI-domein - en/of toepassing specifiek moet zijn.
- Versterkte Europese AI netwerken zijn nodig door nog intensievere samenwerking, meer publiek private samenwerking en het vaker delen van best practices. De Europese Commissie heeft hier bemiddelende rol.

Gebruik van data en bescherming van persoonsgegevens en privacy

- Voor economische en maatschappelijk herstel is het beter benutten van data en het stimuleren van datadelen van groot belang. Nederland wil versneld inzetten op industrieel datadelen, primair op vrijwillige basis.
- Door versnelde opschaling van bestaande data-deelinitiatieven en de daaronder vallende samenwerkingsverbanden tot Europese schaal, kan data beter worden benut voor de economie en samenleving. Het coördineren van grensoverschrijdende interoperabiliteit is hierbij van groot belang.
- Gecoördineerde samenwerking rond gezondheidsdata gerelateerd aan COVID-19 in EU-verband kan heel zinvol zijn. Het versneld ontwikkelen van een Health Data Space is echter complex en over het concept dataruimtes bestaat nog veel onduidelijkheid. Het is belangrijk om hierbij de samenhang met andere dataruimtes te kunnen borgen vanuit het oogpunt van interoperabiliteit.
- De EU dient te waken voor bescherming van persoonsgegevens en privacy in de voorgestelde EU exit strategie.

Cybersecurity

- Het toenemende gebruik van digitale technologie tijdens de crisis zorgt voor meer risico's voor burgers en bedrijven. Zowel statelijke als niet-statale actoren maken gebruik van de crisis en cyberoperaties en cybercriminaliteit neemt toe.
- Verdere versterking en professionalisering van informatie-uitwisseling in EU-verband over cyberdreigingen en -kwetsbaarheden is noodzakelijk. Dit vraagt om het breder ontsluiten van

threat-intel en abuse-informatie en er is verbeterde situational awareness nodig, waar gepast ook tussen overheden en Europese instellingen. De door de Commissie voorgestelde Joint Cyber Unit zou de verschillende informatiekanalen die reeds bestaan samen kunnen brengen, zonder te dupliceren.

- Eveneens is Europees beleid m.b.t. 'coordinated vulnerability disclosure' nodig om bij te dragen aan de veiligheid van ICT-systemen door kennis over kwetsbaarheden te delen.
- De veiligheid van digitale hard- en software moet beter, verplichte minimumeisen voor Internet of Things devices op EU zijn essentieel. Pas heel laat in de supply chain is er aandacht voor cyberveiligheid van hard- en software componenten. Eisen voor security moeten veel eerder in het (ontwikkel)proces van toepassing worden.
- Het blijft van belang om te investeren in kennis en innovatie voor cybersecurity en het ondersteunen van ecosystemen. Technologische- markteconomische en geopolitieke ontwikkelingen kunnen gepaard gaan met nieuwe kwetsbaarheden. Bij toekomstige innovaties zal – ook in Europees verband – vroegtijdig aandacht moeten zijn voor eventuele veiligheidsrisico's die deze met zich meebrengen.

Rechtshandhaving:

- Effectieve rechtshandhaving is van essentieel belang voor de bescherming van fundamentele rechten online en voor een open, vrij en veilig digitaal domein.
- Online criminaliteit is stevig toegenomen. Het groeiend gebruik van digitale middelen zorgt voor meer mogelijkheden voor criminelen om slachtoffers te benaderen. Door de grotere afhankelijkheid van de digitale wereld neemt de potentie voor schade ook toe. Dat vraagt om inzet op de preventie en effectieve aanpak van criminaliteit online, waaronder online bedreigingen, cybercrime en seksueel kindermisbruik online, en om mogelijkheden om de opsporing online te versterken.

Platforms:

- Digitale dienstverlening is sinds de komst van de e-commerce richtlijn sterk veranderd. Nederland steunt de Commissieplannen om de e-commerce richtlijn te herzien en daartoe met een wetgevend voorstel voor de Digital Services Act (DSA) te komen. Dit als onderdeel van een breder 'DSA pakket'.
- Nederland steunt het beoogde traject van herziening van EU-mededingingsregels, sectoronderzoek en het verkennen voor opties voor een ex-ante kader. Binnen dat kader moet de EU een bevoegdheid introduceren voor een toezichthouder om op Europees niveau ex ante in te kunnen grijpen bij platforms met een dermate significante mate van marktmacht dat gebruikers er nauwelijks omheen kunnen en die dus een poortwachterspositie hebben.
- Juist tijdens deze crisis blijkt hoe waardevol een Europese aanpak van desinformatie is. Desinformatie houdt niet op bij de grenzen. Nederland ondersteunt daarom coördinatie in Europees en internationaal verband en kijkt uit naar het aankomende Democratie Actieplan. Nederland steunt deze aangekondigde initiatieven voor het beschermen van de democratie in Europa waaronder op het gebied van online desinformatie.

Vaardigheden en digitale inclusie

- Herstel van werkgelegenheid moet zich niet enkel richten op reconstructie van de pre-corona arbeidsmarkt, maar op de nieuwe situatie die is ontstaan.
- Een activerend arbeidsmarktbeleid door bijvoorbeeld omscholing/herscholing en daarmee een betere match van vraag en aanbod is noodzakelijk met speciale aandacht voor digitale vaardigheden.
- We zijn niet altijd 'digitaal vaardig' genoeg om effectief en veilig van de mogelijkheden gebruik te maken. Ook digitaal bewustzijn en het adresseren van digitale inclusie spelen daarbij een rol. Inzet op middelen en waarborgen van digitale inclusie, verhogen digitale vaardigheden en digitaal bewustzijn. Hierbij is een goede balans tussen de focus op meer geavanceerde digitale vaardigheden enerzijds en basisvaardigheden en digitale geletterdheid anderzijds essentieel.
- Het aangekondigde *Digital Education Action Plan* is een goed kader voor uitwisseling tussen de EU lidstaten van *best practices*, pilots en opschalen van effectieve projecten. Door krachtenbundeling staat Europa sterker op onderwijsgebied ten opzichte van grote mondiale spelers die zich ook in de COVID-19 crisis nadrukkelijker hebben gemanifesteerd. Daarnaast kan Europa bijdragen aan een beter functioneren van de markt op dit terrein.

- Europa moet met een EdTech-strategie en bijbehorend R&D-programma komen. Een duidelijke visie op een mensgerichte benadering van nieuwe digitale onderwijstechnologieën is de kern van de strategie. Elk land zal profiteren van gezamenlijke actie om de kennis over innovatie in het onderwijs te vergroten, met respect voor de nationale bevoegdheden.
- In dit kader moetende synergiën met andere EU-financieringsprogramma's worden versterkt, met name Erasmus (+), Horizon Europe en het nieuwe Digital Europe Programme.

Digitale connectiviteit

- Digitalisering en de sterke toename van dataverkeer vereisen een hoogwaardige digitale infrastructuur die meegroeit met de behoeften van de samenleving en de economie. Nederland sluit zich aan bij de oproep van de Commissie dat tijdige beschikbaarheid van spectrum van belang blijft voor mobiele telecomnetwerken om het groeiende dataverkeer aan te kunnen. Hiervoor dienen de digitale infrastructures verder versterkt te worden. Het is daarom belangrijk dat de richtlijnen voor staatssteun voor breedband geüpdatet worden om de realiteit van nieuwe technologieën te weerspiegelen.
- Verder steunt Nederland de voortzetting van het EU-streven naar 1 Gigabit in 2025. Het is daarbij van groot belang dat de uitrol van telecomminfrastructures primair marktgedreven blijven. Overheden kunnen een rol pakken voor het versterken van een robuuste digitale infrastructuur waar die onvoldoende wordt opgepakt door marktpartijen.
- Investerings in het samenwerkingsnetwerk van grensoverschrijdende corridors tussen Europese landen zal een betere omgeving mogelijk maken voor het testen en inzetten van o.a. 5G-technologie.

Standaarden

- Bij het bestrijden van de crisis zijn interoperabiliteit en standaardisatie van groot belang.
- Tegelijkertijd beïnvloeden commerciële spelers en statelijke actoren internationale standaarden rondom internet governance. Daarom zet Nederland zich in om op Europees actiever op te treden in discussies over het zetten van internationale standaarden door internationale organisaties zoals ICANN, ITU, IETF en IGF. Nederland kijkt daarbij uit naar de aangekondigde standaardisatie strategie t.a.v. derde landen van de Commissie.

Duurzaamheid

- Herstel en modernisering van de economie moet met name plaatsvinden door versterking van het concurrentievermogen door investeringen in de groene- en digitale transitie. COVID-19 laat zien dat er kansen zijn om met hulp van digitalisering een verduurzamingslag te maken.
- In dit kader heeft Nederland eerder een two-pager 'Outline for an EU Green Recovery - the Netherlands' priorities for a green recovery' opgesteld.

Handel

- De COVID-19 crisis heeft het belang van digitale handel benadrukt. Daarom wil Nederland op internationaal en Europees niveau afspraken over digitale handel te bespoedigen of te aan te passen.
- Dit geldt voor de onderhandelingen in de WTO over e-commerce, waarbij consumentenbescherming en bescherming van persoonsgegevens en privacy prioritair zijn en voor bilaterale handelsovereenkomsten.